

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

2015 tavaszán az ANIMA Polygraph Kft. és a Károli Gáspár Református Egyetem Pszichológiai Intézetének közös *Hazugságkutatás Tudományos Műhelye* egy olyan kutatásba fogott, melyben az eddigi hazugságfelderítések metodikáját új alapokra kívánta helyezni. A csoport kutatói „itt és most” technikák helyett először hangfelvételekkel, majd a kezdeti eredmények és sikerek láttán hang- és videófelvételekkel kezdték el vizsgálni a különböző típusú hazugságokat. A *Psychologia Hungarica Caroliensis* tematikus száma az elmúlt három év eredményeit mutatja be.

Az első cikk a kutatássorozat kereteit, szakirodalmi háttérét, valamint a kutatási környezetet vázolja fel. A szerzők bemutatják, hogy a gyakorlati feladatok során keletkező kevert hazugság típusokat milyen kísérleti helyzetekkel tudták azonosítani.

A következő négy cikkben a szerzők a különböző hazugság típusokat mutatják be.

A második cikk a *meghamisító* hazugságtípust vizsgálja (Czabán és munkatársainak első cikke). A meghamisító az eseményeket, történéseket megváltoztatja, a valós helyzetek helyett azok torzított változatát mondja el. A harmadik cikk (Czabán és munkatársai, második cikk) az *elhallgató* típust vizsgálja. Az elhallgató a valós történetek bizonyos részeinek említését szisztematikusan elkerüli. A szerzők kimutatták, hogy a meghamisító hazugság lényegesen komolyabb erőfeszítést igényel a beszélőtől, mint az u.n. elhallgató. A negyedik cikkben a szerzők egy pozitív fals eredményt mutatnak be (Madzin és munkatársai, első cikk): az *eltitkoló* esetében olyan vizsgálati alanyokat ismerhetünk meg, akik az adott témakör kapcsán közlékenyek, azonban van valami más, amit nem szeretnének a kihallgató személy tudomására hozni. Egy hétköznapi példa erre a hazugságtípusra: egy születésnap meglepetés parti szervezőjeként kell beszélgetnünk a születésnapossal. Folyamatosan titkolnunk kell előle az információt, miközben ő csak az új munkánkról szeretne hallani valamit. Ebben a helyzetben akaratlanul kelthetjük benne azt az érzést, hogy új munkahelyünkön valami nincsen rendben, gondokkal küzdünk. Végül az ötödik cikk (Madzin és társai, második cikk) a *kevert* hazugságokkal foglalkozik. A gyakorlatban igen ritkán fordul elő tisztán egy típusú hazugság: egy-egy vizsgálati alany bizonyos témákban közlékeny, másban elhallgat, míg más dolgokat meghamisít. A szerzők mesterségesen hoztak létre ilyen kevert hazugságtípusú helyzetet a kísérlet

során, hogy bemutassák, eljárásuk alkalmas, jól használható többek között szakértői eljárások során, amikor kevert típusú hazugsághoz tartozó hang- és videóanyagokat homogén részekre bontva valid elemzéseket tudnak vele végrehajtani.

A hatodik cikk a kutatássorozat második fázisának eredményeit mutatja be: a kutatás ezen fázisában az eredeti, hanganyagokkal lefolytatott kísérletet HD minőségű videófelvevételekkel ismételték meg. A videófelvevételeket több kódoló segítségével elemezték, ezzel az eddigi szakirodalomban még meg nem jelent, új eredményeket értek el a hazugság vizsgálatában. A korábbi „itt és most” technológiák segítségével jellemzően egy-egy konkrét hazugságjelzés volt leírható, tetten érhető. Az új generációs technológiát alkalmazva, több csatorna együttes megfigyelésével viszont *hazugság-jelsorozatokat* tudtak azonosítani a szerzők (Kis és munkatársainak második cikke).

Az utolsó cikkben a hangelemzésekhez kapcsolódó új módszertani elemzési leírást mutatják be a szerzők (Takács és munkatársai). Az elemzési módszer leírása egyszerű matematikai statisztikai eszközöket kombinál. Ez a módszer más hasonló jellegű, azaz *tipológiai* vizsgálatokat igénylő kutatásokban is jól alkalmazható.

Jelen tematikus lapszámban olvasható tanulmányok egy hosszabb távú, magas ökológiai validitással rendelkező kutatás első eredményeit mutatják be. A vizsgálatvezetők valós kihallgatásokon vehettek részt, valódi bűnesetek hanganyagait vizsgálhatták. A nyomozó hatóságokkal való együttműködés során a kutatók nemcsak szakirodalmi, de a gyakorlati hasznosságot tekintve is kiemelkedő eredményeket értek el a módszerek alkalmazásával.

Budapest, 2017.04.26

Takács Szabolcs, a tematikus szám szerkesztője
Szumner Csaba, a PHC főszerkesztője